

โรงเรียนโรงนา

องค์การบริหารส่วนตำบลดงแคนใหญ่ จังหวัดยโสธร

การทำนาถือเป็นอาชีพหลักของประชาชนส่วนใหญ่ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่สืบทอดกันมาช้านาน เพื่อผลิตข้าวให้ชาวไทยทั้งประเทศและชาวต่างชาติได้บริโภค แต่ข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นฐานความเป็นอยู่ของชาวนามีความยากจนลง และมีภาวะหนี้สินเพิ่มมากขึ้น ที่ดินส่วนใหญ่ที่ใช้ทำนาเริ่มหมดไป เนื่องจากต้องขายให้นายทุนเพื่อผ่อนชำระหนี้สินที่เกิดขึ้น หรือเพื่อส่งลูกหลานไปศึกษาต่อในเมือง คนรุ่นหลังจึงไม่ค่อยมีใครต้องการประกอบอาชีพชาวนาเหมือนที่บรรพบุรุษเคยทำ จึงไม่มีการดูแลรักษาปล่อยให้ที่นากร้างว่างเปล่าไม่ได้ใช้ทำประโยชน์อยู่เป็นจำนวนมาก

ผู้บริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลดงแคนใหญ่ ต้องการหาแนวทางเพื่อช่วยเหลือชาวนา ให้มีหนี้สินลดน้อยลง และมีโอกาสขยับฐานะ และสถานภาพทางสังคมให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จากการสนทนาระหว่างนายกอบต.ดงแคนใหญ่ กับหลวงพ่อบุญช่วยการโรงเรียนสมเด็จพระญาณสังวร ได้คำตอบว่า ในเมื่อชาวนายังคงต้องปลูกข้าวต่อเพื่อไว้บริโภคเอง หากปลูกได้จำนวนมากและมีคุณภาพดีก็สามารถขายได้ในราคาสูงด้วย เพราะคนไทยยังต้องบริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก จึงเกิดแนวคิดที่จะยกระดับความรู้ของชาวนา ให้มีความเข้าใจในหลักวิชาการที่ถูกต้อง เพื่อนำไปพัฒนาการปลูกข้าวของตนให้ได้มาตรฐาน และมีคุณภาพที่ดี รวมทั้งมีการผลิตในปริมาณที่เพียงพอโดยใช้พื้นที่นาเท่าเดิม

ข้อมูลพื้นฐานปีปัจจุบัน
: ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: คำเขื่อนแก้ว

จังหวัด: ยโสธร

ประชากร: 8,195 คน

พื้นที่: 81 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ในปี 2544 อบต.ดงแคนใหญ่ จึงได้ดำเนิน "โรงเรียนโรงนา" เพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการแก่ชาวนา เพื่อที่จะสามารถผลิตข้าวได้อย่างมีคุณภาพ มาตรฐาน และมีปริมาณที่เพิ่มขึ้นโดยมีต้นทุนต่ำ เพื่อเป็นการลดภาระหนี้สินของชาวนา

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. ประสานงานกับศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลดงแคนใหญ่ เพื่อขอความร่วมมือส่งนักวิชาการการเกษตร ถ่ายทอดวิทยาการใหม่ๆ ให้กับชาวนา ดังนี้
 - วิธีการใช้แมลงให้เป็นประโยชน์ โดยใช้ทำลายแมลงที่เป็นโทษต่อการปลูกข้าว
 - การดูแลรักษาบำรุงดินโดยไม่ใช้วิธีการเผาฟางข้าว แต่ใช้วิธีการไถกลบ เพื่อให้เป็นปุ๋ยธรรมชาติ
 - การทำและการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี
 - การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดี ให้เหมาะสมกับพื้นที่
2. สนับสนุนให้ชาวนาเกิดการรวมกลุ่ม เพื่อความเข้มแข็งของเกษตรกร สามารถจดทะเบียนเป็นนิติบุคคลในนาม กลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลดงแคนใหญ่ เริ่มแรกมีสมาชิก 25 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 245 คน

- คัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มเกษตรกรทำนา ตำบลดงแคนใหญ่ จากทุกหมู่บ้าน โดยคัดเลือกหมู่บ้านละ 2 คน รวมมีกรรมการทั้งสิ้น 25 คน เพื่อออกข้อบังคับต่างๆ ตลอดจนวางแผนและคิดหากิจกรรมเพื่อพัฒนากลุ่ม
- ก่อตั้งศูนย์ผลิตพันธุ์ข้าวชุมชน
- สร้างโรงเรือนและซื้อเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยชีวภาพ เพื่อผลิตและจำหน่ายปุ๋ยชีวภาพให้กับสมาชิกในกลุ่ม และบุคคลภายนอกในราคาถูก
- มีการขยายตัวของการเรียนรู้ โดยประชาชนในตำบลดงแคนใหญ่ประยุกต์ความรู้ที่ได้ไปใช้กับการปลูกพืชผักสวนครัว เพื่อนำมาจำหน่ายที่ลานค้าชุมชนของตำบล

การระดมทรัพยากร

ค่าใช้จ่าย/การลงทุน

- งบประมาณจากอบต.ดงแคนใหญ่ จำนวนประมาณ 50,000 บาท เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายให้กับสมาชิกในการเดินทางไปศึกษาดูงานยังจังหวัดชลบุรี
- งบประมาณจากอบต.ดงแคนใหญ่ จำนวน 200,000 บาท นำไปให้สมาชิกกลุ่มกู้โดยปลอดดอกเบี้ย เพื่อจัดซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105
- งบประมาณจากอบต.ดงแคนใหญ่ ตามงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจตำบลละ 1,000,000 บาท ใช้ในการก่อสร้างโรงเรือนและจัดซื้อเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยชีวภาพ

อุปกรณ์/เครื่องมือ

- เมล็ดพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105
- โรงเรือนและเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยชีวภาพ

บุคลากร

- เจ้าหน้าที่จากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตำบลดงแคนใหญ่
- สมาชิกกลุ่มเริ่มแรก จำนวน 25 คน

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
กุมภาพันธ์ 2544	<u>ระยะที่หนึ่ง</u> : พัฒนาการเรียนรู้ อบต.ดงแคนใหญ่ เข้าปรึกษาเพื่อขอความร่วมมือจากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลดงแคนใหญ่ ถึงแนวทางในการพัฒนาความรู้ และถ่ายทอดวิทยาการใหม่ๆให้ชาวนา	อบต.ดงแคนใหญ่
มีนาคม 2544	อบต.ดงแคนใหญ่ ประชุมทำความเข้าใจกับผู้นำชุมชนทั้ง 11 หมู่บ้าน เพื่อช่วยประชาสัมพันธ์ตามหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน เพื่อรับสมาชิกรุ่นแรก มีจำนวน 25 คน	อบต.ดงแคนใหญ่ / ผู้นำชุมชน
เมษายน - พฤษภาคม 2544	จัดการเรียนรู้ให้กับสมาชิกทั้ง 25 คน ตามหลักวิชาการที่ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบลดงแคนใหญ่ ก่อนที่จะถึงฤดูการทำนา เนื้อหาของการอบรมประกอบไปด้วย	เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตำบลดงแคนใหญ่

วัน เดือน ปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
พฤษภาคม 2544	- วิธีการใช้แมลงให้เป็นประโยชน์ และการทำลายแมลงที่เป็นโทษต่อการปลูกข้าว - การดูแลรักษาบำรุงดินโดยไม่ใช้วิธีการเผาฟางข้าว แต่ใช้วิธีการไถกลบ เพื่อให้เป็นปุ๋ยธรรมชาติ - การทำและการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี - การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว	ทางการเกษตรประจำตำบลดงแคนใหญ่
มิถุนายน – ตุลาคม 2544	- สมาชิกกลุ่มและคณะกรรมการบริหารอบต.ดงแคนใหญ่ เดินทางไปดูงานที่ ชมรมเกษตรธรรมชาติ จังหวัดชลบุรี - อบต.ดงแคนใหญ่สนับสนุนงบประมาณ 200,000 บาท เพื่อให้สมาชิกได้โดยไม่เสียดอกเบี้ย โดยนำไปซื้อพันธุ์ข้าวหอมมะลิ 105 สมาชิกเรียนรู้จากประสบการณ์จริง โดยทดลองนำสิ่งที่ได้จากการเรียนรู้ และดูงาน มาทดลองใช้กับการปลูกข้าวในนาของตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่จากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรตำบลดงแคนใหญ่ เป็นผู้ให้คำแนะนำตลอดฤดูทำนา จนครบกระบวนการ โดยเฉพาะเทคนิคในการคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ที่ดีไว้ใช้สำหรับปลูกในปีถัดไป	อบต.ดงแคนใหญ่ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลดงแคนใหญ่/ เจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลดงแคนใหญ่
ธันวาคม 2544	ระยะที่สอง : การส่งเสริมให้มีการรวมตัวของชาวนา - ประชาสัมพันธ์รับสมัครสมาชิกเพิ่ม ดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกลุ่มจากทุกหมู่บ้าน หมู่บ้านละ 2 คน - คัดเลือกคณะกรรมการได้ 25 คน เพื่อออกข้อบังคับต่างๆ วางแผน และคิดหากิจกรรมเพื่อพัฒนากลุ่ม	ผู้นำชุมชน/ สมาชิกกลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลดงแคนใหญ่
มกราคม-มีนาคม 2545	ระยะที่สาม : ส่งเสริมความเข้มแข็งของกลุ่ม - ดำเนินการจัดทะเบียนกลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลดงแคนใหญ่ ให้มีฐานะเป็นนิติบุคคล ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น 245 คน - อบต.สนับสนุนงบประมาณ จำนวน 1,000,000 บาท จากเงินงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจตำบล เพื่อก่อสร้างโรงเรือนและเครื่องอัดเม็ดปุ๋ยชีวภาพ นำปุ๋ยที่ผลิตได้มาจำหน่ายให้สมาชิก และบุคคลทั่วไปในราคาถูก	- อบต.ดงแคนใหญ่/ คณะกรรมการกลุ่มฯ - อบต.ดงแคนใหญ่

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --

-- บทบาทความร่วมมือ --

ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลดงแคนใหญ่

ทำหน้าที่ส่งเจ้าหน้าที่เพื่อเป็นวิทยากรในการอบรม วิทยากรใหม่ๆ ที่จะนำมาใช้ปลูกข้าว ทั้งที่เป็นอบรมทางทฤษฎี และเป็นผู้ให้คำแนะนำในการปฏิบัติจริงตลอดฤดูการทำนา

ชมรมเกษตรธรรมชาติจังหวัดชลบุรี

เปิดโอกาสให้สมาชิกเริ่มแรก 25 คนและผู้บริหารของอบต.เข้าเยี่ยมชม และศึกษาถึงวิธีการทำเกษตรแนวใหม่

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. ชาวนาทำนาแบบดั้งเดิม ไม่มีหลักวิชาการ ต่างคนต่างปลูก ใช้สารเคมีได้ผลผลิตน้อย เมื่อนำผลผลิตออกจำหน่ายจึงมีราคาถูก เนื่องจากถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา และมีภาระหนี้สินสูง
2. ชาวนาต้องซื้อข้าวเพื่อนำมาขายบริโภคในครัวเรือน ในขณะที่ชาวนาเองก็เป็นผู้ผลิตข้าว

หลังการดำเนินการ

1. ชาวนามีความรู้ ความเข้าใจกระบวนการทำนา ที่มีคุณภาพ-ประสิทธิภาพตามหลักวิชาการ และปัจจัยอื่นๆ ที่มีผลต่อการปลูกข้าวให้มีคุณภาพ เช่น แมลง วิธีการดูแลรักษาบำรุงดิน การคัดเลือกเมล็ดพันธุ์ข้าว การใช้ปุ๋ยชีวภาพ
2. ชาวนาได้นำสิ่งที่เรียนรู้ไปปฏิบัติจริง ทำให้ข้าวมีคุณภาพดี ปลอดภัยจากสารเคมีและมีปริมาณที่เพียงพอสำหรับจำหน่ายและเก็บไว้บริโภคในครัวเรือน
3. เกิดค่านิยมใหม่ๆ ในการทำการเกษตรแบบไม่ใช้สารเคมี และไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม วัดได้จากในตำบลดงแคนใหญ่ มีพื้นที่ทำนาโดยไม่ได้ใช้ปุ๋ยเคมีถึง 1,000 ไร่ จากจำนวนพื้นที่ปลูกข้าวทั้งสิ้น 1,680 ไร่
4. เกิดการรวมกลุ่มของชาวนา เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีอำนาจพอที่จะต่อรองกับพ่อค้าคนกลาง
5. ชาวนามีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากขายข้าวได้มากขึ้น และยังมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกพืชผักสวนครัว ซึ่งนอกจากจะบริโภคในครอบครัวแล้ว ยังนำมาจำหน่ายที่ลานค้าชุมชนในตำบลได้อีกด้วย

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ความต้องการแรกเริ่มที่จะพัฒนาศักยภาพของชาวนา ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นอาชีพที่เลี้ยงคนเกือบทั้งโลก โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งประชาชนส่วนใหญ่บริโภคข้าวเป็นอาหารหลัก จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ หรือนวัตกรรมใหม่ๆ มาปรับใช้ เพื่อที่จะให้ชาวนามีความภาคภูมิใจในอาชีพของตน และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
2. การนำเอาความรู้ หรือนวัตกรรมที่ได้รับการอบรมมา นำไปปฏิบัติให้ได้ผลอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพียงแค่เข้ารับการอบรมโดยไม่เคยได้ทดลองใช้ รวมทั้งความอดทนของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลดงแคนใหญ่ที่คอยเป็นผู้ให้คำแนะนำตลอดฤดูกาลทำนา

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายถาวร บุญแท้
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลดงแคนใหญ่
ที่อยู่ : ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำชะโนด จังหวัดร้อยเอ็ด 35110
โทรศัพท์ : (043) 771-111, (01) 7180152

ชื่อ-นามสกุล : นายบุญศรี ทองลือ
ตำแหน่ง : ประธานกรรมการกลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลดงแคนใหญ่
หน่วยงาน : กลุ่มเกษตรกรทำนาตำบลดงแคนใหญ่
ที่อยู่ : ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอคำชะโนด จังหวัดร้อยเอ็ด 35110
โทรศัพท์ : (01) 2598736

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการริเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2544

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	ตำบลดงแคนใหญ่ อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 35110
ขนาดพื้นที่	81 ตารางกิโลเมตร
งบประมาณรายจ่าย	3,239,835.64 บาท (ปีงบประมาณ 2545) 0.71 % รายจ่ายงบกลาง 6.36 % เงินเดือนและค่าจ้างประจำ 3.03 % ค่าจ้างชั่วคราว 16.30 % ค่าตอบแทน 15.49 % ค่าใช้สอยและวัสดุ 56.59 % ค่าที่ดินและสิ่งก่อสร้าง 1.02 % ค่าครุภัณฑ์
งบประมาณรายได้	4,930,927.89 บาท (ปีงบประมาณ 2545) 68.39 % หมดภาษีอากร 1.33 % หมดค่าธรรมเนียม ค่าปรับ ใบอนุญาต 0.24 % หมดรายได้จากทรัพย์สิน 0.78 % หมดรายได้เบ็ดเตล็ด 29.22 % หมดเงินอุดหนุน
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	5 คน 3 คน พนักงานท้องถิ่น 2 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	8,195 คน
จำนวนครัวเรือน	1,688 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	22,900 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตชุมชน	ตำบลดงแคนใหญ่ อยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอดำเนินสะดวก ประกอบด้วย 11 หมู่บ้าน ที่ตั้งของตำบลอยู่ในทำเลที่เหมาะสม มีการคมนาคมที่สะดวก ทางหลวงสายหลัก กรุงเทพฯ-อุบลราชธานีตัดผ่าน ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเนื่องจากมีป่าไม้และแหล่งน้ำมากเพียงพอ เกษตรกรรมจึงเป็นอาชีพหลัก พืชเศรษฐกิจ คือ ข้าวหอมมะลิ ไร่ยางดงแคนใหญ่เป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงของจังหวัดราชบุรี และข้าวหอมมะลิพันธุ์ 105 ที่ปลูกโดยใช้ปุ๋ยชีวภาพ